

Зорица Митић

Поново на Косову – као у њаклу

Августа 1998. године на Косову је хаос. Ми нисмо детаљно обавештени шта се тамо све дешава, али смо схватили да се ситуација битно заоштрила. Потребна им је помоћ. Идем у првој групи, јер не желим тамо да шаљем младе и неискусне лекаре. Покушавам да их заштитим као да сам им мајка. Међу особљем на клиници је велики отпор. Нико не жели да иде, па се имена извлаче из шешира. УЧК напада на читавом Косову. Полиција се брани и потребни су им здравствени радници за повређене. Болница у Приштини има мешовит кадар и није сасвим поуздана. Војска има своју екипу на Косову, али се војска уопште не меша у послове полиције, па је тако неопходно да иде екипа из цивилног сектора. Клинички центар има квоту коју мора да испуни слањем својих лекара. Анестезиолог за Приштину иде из моје болнице. Са мном иду неурохирург, ортопед, гастроентерални хирург и васкуларни хирург. Тамо нас већ чека пластични хирург из Војводине. У Крушевцу нам се придружује екипа сличног састава која иде у Пећ. Група која остаје у Приштини смештена је у

хотелу Гранд у центру Приштине, а група за Пећ је наставила мини аутобусом ка свом немирном одредишту. Пожелели смо им срећу. Она нам је сада свима потребна.

Домаћи новинари нису ишли у исту школу са страним новинарима. И они су једностранни у свом извештавању. У њиховим текстовима болница функционише фантастично и има свега за рањене полицајце. Стварност је сасвим другачија. Рањени полицајци се примају у приземљу, преко ортопедије, и ту се остају да леже. Поређани су као сардине, набијени у тесне собе. Муве на све стране. Телефонска жица развучена преко читавог одељења. Кад нам стигну нови рањеници, телефон обавезно губи контакт. И нико се не пита зашто баш тад? Саботажа од стране албанског особља је сасвим јасна, али нико не предузима ништа. Албанка, сестра, узима бомбу и прети да све разнесе у комаде. Нико јој не прилази. Ми стојимо неми, парализовани. Гледамо у њу! Боже! Па ми радимо са њом сваки дан! Она губи живце али и бомбу. Покривамо рукама главе и очекујемо експлозију. Бомба се отко-

трљала из њених руку али није експлодирала. Такве сцене нас исцрпљују. Рањеници стижу хеликоптерима набацани као снопље. Доносе их из свих крајева Косова. Битке су жестоке. Наши повређени момци су тако изрешетани да су им шансе да преживе мале. Упадали су у замке муџахедина који су професионалци и нема им равних у борби. Њима су супростављени необучени шалтерски радници у полицији. Није ни чудо што тако страдају. Једна група је улетела у замку такозване петорке. Муџахедини су их пустили да уђу у замку. Кад су ушли у троугао, дигла су се остала четворица и изрешетали их као репу. Тако тешки рањеници су само заузимали места која су била потребна за друге рањенике, па смо их транспортовали за Београд. Аматерски, школским спортским авионима за две особе. Ситуација је невероватна. Повређени, који дишу уз помоћ транспортабилног респиратора, заузимају целу једну страну хеликоптера. Пилот и ја ногама затварамо врата на његовој страни. На другој страни ја седим згрчена иза пилота. Никакву помоћ не могу да пружим рањенику ако би му затребао. Могу само да га осматрам крајичком ока. Летимо ниско. Албанци пуцају на нас са земље. Да избегнемо метке, пилот кривуда лево десно, горе доле. Плашим се да се не накрене на ону страну где лежи пацијент. Са својих 100 кг наслоњених на једну страну може да отвори врата. Испао би право Албанцима на главу. Згрожена сам и уплашена. У Београду на аеродрому ВМА чека ме полицајац који ће ме одвести у зграду ДБО (Државна безбедност), где ћу добити шофера да ме вози натраг. Хеликоптер нема горива

за повратак, а и мотор се прегрејао. Шмрковима хладе мотор да би могао да се одвезе до Новог Сада, где му је база. Тешко ми је да разумем све ово. Шта је са војним хеликоптерима? Зашто они не транспортују рањене полицајце? Питам то полицајца који ме чека. Рањеника сам предала хитној помоћи на ВМА и они га возе у шок собу. Са колегама сам већ уговорила пријем и предала рапорт. Уморна сам и разочарана. Бесна је можда тачнија реч. Јадам се полицајцу у колима и кажем му да је на Косову прави хаос. Код нас у болници је живљи рат него тамо на ратишту. Он ћути и вози ме до подземних гаража, па после врлуда лево десно и ја више немам појма где смо. Ок. Схватила сам. Не смем ни да знам где сам. Као да ми то нешто и значи у овом хаосу. Кад смо најзад стали поред једног лифта он ме пита:

– Смеш ли ти докторка то што си мени рекла да поновиш пред шефом?

– Којим шефом?

– Шефом полиције Србије, господином Ђорђевићем, и његовим замеником...

– Што да не смем. А, они као то не знају?

– Не знају, докторка. Не стижу праве информације увек на права места. Многе мутљавине су у рату.

– Мислиш ли да ће ми веровати?

– Ја бих волео да они чују то од тебе, па нека сами процене шта ће да верују, а шта не. Уосталом, има и међу нама оних који знају да ти говориш истину, али се наш глас не чује.

Уводи ме у канцеларију где седи човек нагнут над картом Косова. Представљају ме. Уххх... ја сам у ружној великој униформи. Нисам баш за

уознавање. Срећом, овај погрбљени човек ме и не гледа него пита хоћу ли нешто да пијем. Жедна сам. Да. Ја бих воду или сок. Он нестаје и дуго га нема. На крају стиже са соком.

– Једва сам га нашао. Немамо ништа овде. Нажалост, немам шта да вам понудим да једете. Сигурно сте гладни.

– Хвала вам. Нисам тако гладна колико сам бесна и разочарана. Ја сам била у Крајини и транспортовала рањенике војним хеликоптерима М8. Што сада то радимо са спортским авионима? То је сасвим неодговарајуће и опасно, како за пацијента тако и за посаду.

– То ми нико до сада није рекао, докторка.

– Шта? Како нико није рекао. Па где су вам плаћени и обучени полицијски лекари. Где вам је војска?

– Што се тиче наших лекара, они су као и многи други нестали из ове земље. Одавно. Тако да смо ми осуђени да се сналазимо и тражимо подршку од цивилних установа. Зато сте ви ту. А што се тиче војске, ово није њихов рат. Они су задужени за нападе споља, а не изнутра. И тачка.

Ноћу нам често доводе војнике са границе. Голобради момци на редовном одслужењу војног рока. Дехидрирани су. Уплашени. Често психотични. Ужагрени погледи им шетају горе доле. Тресу се. Дрхте. Не дају ником да им приђе. Колеге ме зову да им помогнем. Знају да имам искуства са психичким поремећајима у рату. Такве психичке ступоре сам већ видела. Било ми је жао младића и њихових некада млечних а сада крвавих 18–20 година. Није једноставно из детињства

ускочити на најозбиљније задатке које један човек може да добије: учествовање у рату. Они су неспособни за овакве задатке и напоре. Млада психа то не издржава, а обука је равна нули. Насупрот њима стајала је добро увежбана војска ОВК и Муџахедини – Свети ратници. У борби са таквима наша полиција коју чине шалтерски службеници и војска са оваквим младићима нема никакве шансе. Било је самоубистава међу младим војницима. О томе се ћутало. Избора немамо. Такви какви смо, једина смо снага која може да брани нашу домовину.

На једном дежурству купујем сок на кисоку испред болнице и кад сам се само двадесетак метара одмакла експлозија га иза мојих леђа диже у ваздух. Ја сам већ у згради, али ме ваздушни талас обара својом огромном шаком на степенице. После експлозије буде се аутоматске сирене на паркираним аутомобилима, па све изгледа још страшније. Једва се одвлачим до своје собе. Морала сам одмах у WC. Дрхтим. Онај који је дигао киоск у ваздух чекао је из даљине да се ја склоним. Следећи пут, можда, неће чекати.

Неколико дана касније, дежурна сам једне ноћи. Одједном се у ходнику, између две јединице шок собе, појављују болесничка колица. На њима лежи пацијент. Не видимо га добро из даљине, али претпостављамо да је без свести. Сви смо уплашени. Ко је догурао колица чак доведе? И зашто никога нема да нас обавести о њему? Ништа. Можда је у колицима мртав човек, а колица пуна експлозива? Можда? Молим особље да се склони што даље може и сама прилазим колицима. Ова дилема мора да се одмах реши и ја треба да преузем команду. Не сме

нас страх држати под својом контролом. На мистичним колицима лежи Албанац, блед као крпа, са једва чујним дисањем. На левој препони лежи џачић са песком. Нешто притиска. У једној руци браунила и кеса са крвљу. Не видим ништа више. Брзо га уносимо у шок собу, стављамо на кисеоник, али је проблем урадити анализе, јер лабораторија не ради после подне. Сетих се да имамо центрифугу за хематокрит (процент хемоглобина). Ок. Доста. Добијена вредност је ненормално ниска – неспојива са животом. Ужас. Зато је он био тако блед. Испод кесе са песком је очигледно била повреда вене или артерије феморалис у препони. Нисам смела да било шта померим. Опет зовем хирурге из моје екипе. Имамо јако доброг васкуларног хирурга и он има ултразвук и микроскоп са собом. Док момци стигну, ја тражим крв. Нигде ништа. Крви нема. Молим сестре за које знам да су Албанке да ми помогну. Морају да нађу негде крв за њега. Оне иду и ништа. Једино што налазе је плазма која му одговара, а била је предвиђена за друге пацијенте. Дај све што има. Само три пута по 200 мл плазме. Бар нешто. И сад имам једну дозу крви и три плазме. Хирузи су већ у сали. Уводим га у анестезију. Млад је и срце може пуно да издржи. Молим сестре Албанке да нађу његову фамилију и моле да дају крв за њега. Он је члан и један од вођа УЧК. Био је у планини. Тамо је повређен и лечен у њиховој пољској болници. Кад нису могли више, убацили су га тајним каналима у болницу. Није било први пут. Операција креће. Радило се о инфицираној рани и инфекција је појела велику препонску вену и запалила артерију. Он је крварио по-

степеном и то дуже време, па је зато био навикнут на анемију. Оперисали смо читаву ноћ. Пацијент се ујутру освестио. Немамо антибиотике и ја не знам како ћу их наћи. Опет молим Албанце који ту раде да ми помогну. Они се плаше. Он је УЧК. То ме не интересује. Он је пацијент. Кад се излечи нек га ухапсе, а дотле помозите да се нађу антибиотици. После два дана долази са годишњег одмора колега Албанац, васкуларни хирург. Њега знам од раније као врло коректног. Тад се појављују и антибиотици. Албанци нам нису веровали. Чекали су да се појаве њихови на послу. То је разумљиво у овим проклетим временима. Колегиница Албанка која је 1992. била неутрална сад је била чисти албански националиста – иредента. Но, ми имамо коректан однос и она ме моли да ја радим анестезију, али да она стоји испред пацијента док не заспи. Такав је договор. Албанка је за њега увек сигурнија од Српкиње. Но Албанка је свесна својих ограничења и не игра се са животом опасног члана УЧК. Операција је протекла у реду. После неколико дана колегиница Албанка ме зове и води до болесничке собе на хирургији. Тамо у кревету лежи наш заједнички пацијент, Љиљан. Он ми каже на разумљивом српском:

– Ти си ми живот спасла. Ти си од данас моја сестра. Кад ми победимо и ово све буде наше, даћу ти у Приштини кућу коју покажеш прстом.

Најежила сам се. Шта да кажем на то. Хватам га за руку и кажем пажљиво:

– За мене је најважније да си ти преживео и да си добро. Остави се сад куће. Ти си кућа у којој живи моје срце.

Једва сам окренула леђа од њега. Тужна. Уплашена. Утеху налазим у разговору са мојим другом, Албанцем. Њега раздире исти бол. Док ја грцам од разочарања у своје, он је разочаран и у Албанце и у Србе. Он добро познаје обе стране.

– Албанци ће добити Косово, али неће знати шта са њим да раде. Тога се бојим. Образовани и секуларизовани Албанци су већ напустили Косово, или ће га напустити. Овде ће остати само необразовани које је лако манипулисати и уцењивати. Мафија ће све преплавити. Жао ми је Косова. То није Косово које би моји прадедови хтели. Да, то није Косово које ће било коме донети срећу. Ни Албанцима ни Србима. Нема више среће на овим просторима. Срећа се одавно одселила са Балкана. Отишла је заједно са разумом. Балкан је на размеђи Истока и Запада. На њему су се увек сретали интереси два света. И данас је тако. Народи који живе на Балкану су само

марионете оних који своје интересе остварују преко њих. Нама муслиманима на Балкану није требала никаква посебна држава. Ко је нас угрожавао? Сад нас наши фундаменталисти вуку 200 година уназад. Запад у томе учествује. Посебно Америка. Њима треба сломљена Европа. Кад је Европа на коленима, Америка блиста. Све је то интерес. Рат на Балкану значи – нестабилна Европа. А Европа је разједињена као што је увек кроз историју и била. Тешко свима нама на Балкану. УСА треба да пресели своје војне базе из Немачке на Косово. Ми ћемо бити њихове слуге и месо у њиховој војсци свуда по свету.

Седимо и ћутимо. Дуго. Нема више разговора који би нам олакшао душе. Оне су напуњене дубоком тугом. И немоћи. Ми ништа нисмо у стању да променимо. Ми нисмо у стању да зауставимо рат. А хтели бисмо. Највише на свету!

